

Ruim baan voor werknemer

In 1999 is het flexwerk nauwelijks verder toegenomen. Het aantal werknemers met een vast arbeidscontract steeg daarentegen harder dan ooit. Het zijn slechts enkele gevolgen van de huidige krapte op de arbeidsmarkt.

Enkele jaren geleden kampte ons land nog met een hoge en hardnekkige werkloosheid. Inmiddels is arbeid een schaars goed geworden. Werknemers profiteren van de gewijzigde omstandigheden op de arbeidsmarkt. De banen liggen voor het oprapen, de keuzemogelijkheden zijn groot en na jaren van loonmatiging ligt de loonstijging weer boven de inflatie.

Langer blijven werken

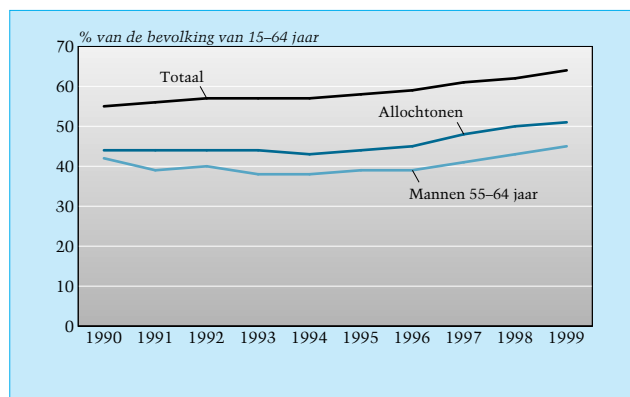
Door de krachtige werkgelegenheids groei verricht een steeds groter deel van de bevolking betaalde arbeid. In 1999 hebben twee van de drie personen tussen 15 en 65 jaar betaald werk voor 12 uur of meer per week. De arbeidsdeelname groeit over de hele linie, ook onder allochtonen en onder oudere manne-

lijke werknemers. Tot voor kort verlieten ouderen massaal en ruim voor de pensioengerechtigde leeftijd het arbeidsproces. De laatste jaren blijven zij weer langer werken. Als gevolg daarvan is het aandeel mannelijke 55-plussers dat actief is op de arbeidsmarkt aanmerkelijk groter dan vijf jaar geleden.

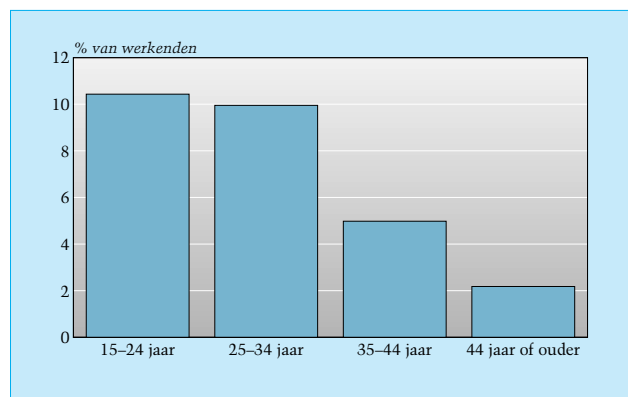
Van baan naar baan

Het aantal werkenden dat van baan verandert neemt de laatste jaren toe. Er zijn tal van redenen waarom mensen ander werk willen, zoals meer loon, een betere aansluiting tussen werk en opleiding en een baan dicht bij huis. Jongeren veranderen vaker van baan dan oudere werknemers. Onder de werkenden die jonger zijn dan 35 jaar is het aandeel baanwisselaars ruim anderhalfmaal zo hoog als onder

Werkzame beroepsbevolking

Baanwisselaars naar leeftijd, 1998

de gehele werkzame beroepsbevolking. Met de leeftijd neemt het aandeel baanwisselaars onder de werkzame beroepsbevolking af. Oudere werknemers veranderen ondanks de krapte op de arbeidsmarkt maar zelden van baan. Behalve leeftijd speelt hierbij ook het opleidingsniveau een rol. Hbo'ers en academici wisselen vaker van baan dan mensen met een middelbare of lagere opleiding.

Groei flexwerk afgenomen

Flexwerkers zijn werknemers zonder een vast dienstverband, zoals werknemers met een tijdelijk contract, uitzendkrachten, oproep- en afroepkrachten. Op dit moment heeft een op de negen werknemers een flexibel arbeidscontract.

De laatste jaren is de groei van het flexwerk afgenomen. De banengroei bestaat nu voor het overgrote deel uit vaste banen. Illustratief voor deze verschuiving is de ontwikkeling van het uitzendwerk. Ontwikkelingen op de arbeidsmarkt hebben in de uitzendbranche meestal een duidelijk effect. Dit blijkt wanneer we de ontwikkeling van het aantal uitzenduren vergelijken met de groei van het aantal werkenden. In de eerste helft van de jaren negentig was de conjunctuur ongunstig. De economische groei was laag en de werkloosheid nam toe. Terwijl de groei van de werkzame beroepsbevolking langzaam afnam tot nul, daalde het aantal uitzenduren in die jaren met vijf tot tien procent. Deze afname is te verklaren uit het feit dat bedrijven zich in een moeilijke periode eerder ontdoen van tijdelijke werknemers dan van vaste werknemers. Toen de economie echter weer aantrok, was er eerst een explosieve groei van uitzendarbeid. Omdat de gunstige economische situatie aanhield, bleef de vraag naar arbeid toenemen. Werkgevers maakten nu minder gebruik van tijdelijke krachten en namen meer mensen vast in dienst. Om die reden is de groei van het aantal uitzenduren na een piek in 1995 steeds kleiner geworden.

Vast dienstverband

In 1999 is de Flexwet van kracht geworden. Deze wet verplicht uitzendbureaus om uitzendkrachten na zes maanden in vaste dienst te nemen. Door invoering van deze wet is het niet goed mogelijk het aantal uitzenduren over 1999 te vergelijken met de cijfers over

eerdere jaren. Wel is duidelijk dat de groei van de uitzendbranche beperkt is geweest. Zo nam de omzet van de uitzendbranche in 1999 met twee procent toe ten opzichte van een jaar eerder. De afname van de groei is niet verwonderlijk. Door de krappe arbeidsmarkt kunnen velen ook zonder tussenkomst van een uitzendbureau een baan vinden. Daarbij volgen werkzoekenden hun voorkeuren en kiezen zij voor werk met een vast dienstverband.

Loonstijging boven inflatie

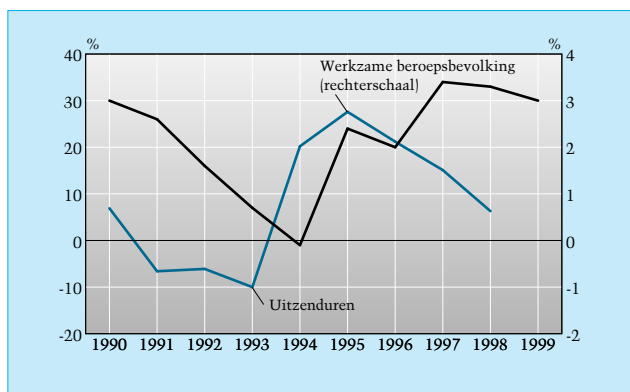
De aanhoudende economische groei en de krapte op de arbeidsmarkt vertalen zich in een stijging van de lonen. Hoewel er zeker niet gesproken kan worden van een loonexplosie is er een duidelijke opwaartse tendens in de loonontwikkeling. In 1997 stegen de CAO-lonen nog met krap twee procent. In 1998 en 1999 bedroeg de loonontwikkeling bijna drie procent en voor dit jaar raamt het Centraal Planbureau de contractloonstijging op 3,25 procent. Daarmee ligt de loonstijging na jaren van loonmatiging weer duidelijk boven de inflatie.

Ook op het gebied van de arbeidsvoorwaarden is meer maatwerk mogelijk. Steeds meer werkgevers bieden werknemers de mogelijkheid om de diverse arbeidsvoorwaarden uit te ruilen, zoals loon en vrije tijd, pensioen en loon, of loon en een auto van de zaak. Dit zogenoemde cafetariasysteem is het eerst geïntroduceerd in jonge bedrijfstakken, zoals de informatie- en communicatietechnologie. Inmiddels stralen elementen van dit systeem uit naar de meer traditionele sectoren.

Een ander aspect van deze zogenoemde individualisering van arbeidsvoorwaarden is het nadrukkelijker koppelen van loon aan prestatie. De vaste periodieke loonsverhoging die lange tijd de hoeksteen was van het loongebouw staat ter discussie. In veel dit jaar afgesloten CAO's zijn afspraken gemaakt over studies naar een nieuw beloningssysteem. Kern daarvan is dat de vaste periodiek wordt vervangen door een beloningssysteem waarbij de individuele loonsverhoging wordt bepaald aan de hand van een functioneringsgesprek of een beoordeling. ◀

Bas van den Elshout en Michiel Eijkhout

Uitzenduren en werkenden

Lonen en prijzen

